

קידושין בעל כורחה

ה"א אפילו בעל כרחה

תלמוד בבלי מסכת קידושין דף ב עמוד א

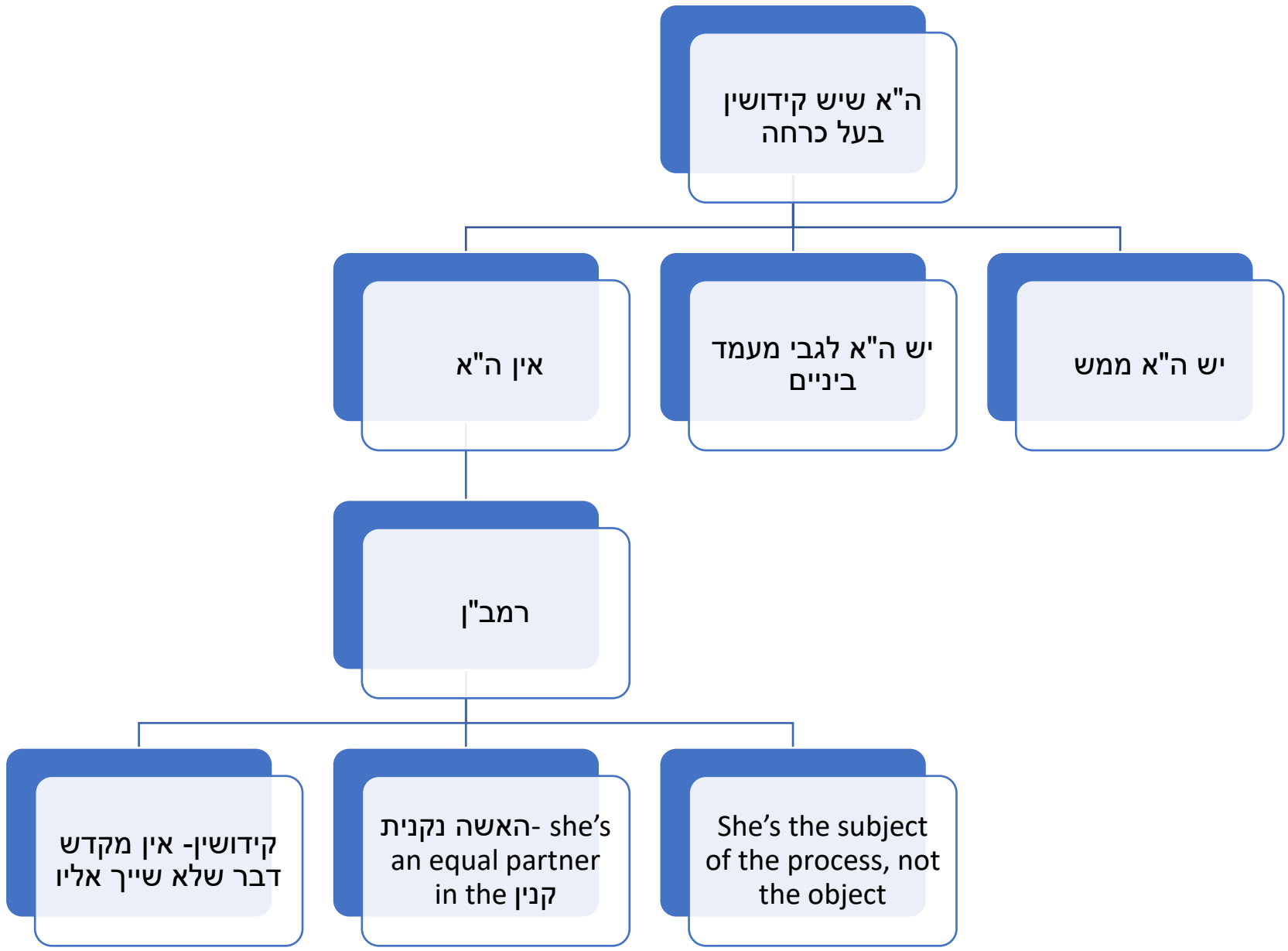
/מתני'/. האשה נקנית בשלש דרכים, וקונה את עצמה בשתי דרכים. נקנית בכסף, בשטר, ובביאה. בכסף - בית שמאי אומרים: בדינר ובשוה דינר, ובית הלל אומרים: בפרוטה ובשוה פרוטה. וכמה היא פרוטה? אחד משמנה באיסר האיטלקי. וקונה את עצמה בגט, ובמיתת הבעל. היבמה נקנית בביאה, וקונה את עצמה בחליצה, ובמיתת היבם.

גמ'. האשה נקנית. מאי שנא הכא דתני האשה נקנית, ומ"ש התם {משנה בתחילת פרק שני "האיש מקדש"} דתני האיש מקדש? משום דקא בעי למיתני כסף, וכסף מנ"ל? גמר קיחה קיחה משדה עפרון, כתיב הכא: כי יקח איש אשה, וכתיב התם: נתתי כסף השדה קח ממני, וקיחה איקרי קנין, דכתיב: השדה אשר קנה אברהם, אי נמי: שדות בכסף יקנו, תני האשה נקנית. וניתני התם האיש קונה! מעיקרא תני לישנא דאורייתא, ולבסוף תני לישנא דרבנן. ומאי לישנא דרבנן? דאסור לה אכ"ע כהקדש. וניתני הכא האיש קונה! משום דקא בעי למיתנא סיפא וקונה את עצמה בדידה, תנא נמי רישא בדידה. וניתני האיש קונה ומקנה! משום דאיכא מיתת הבעל, דלאו איהו קא מקני, מן שמיא הוא דמקני לה. ואב"א: אי תנא קונה, ה"א אפילו בע"כ, תנא האשה נקנית, דמדעתה אין, שלא מדעתה לא.

אין ה"א, ההקפדה היא שלא ליצור ה"א כזאת

חידושי הרמב"ן מסכת קידושין דף ב עמוד ב

תנא האשה נקנית מדעתה אין בע"כ לא. איכא למימר דהכי קאמרינן האיש קונה ודאי משמע אף בעל כרחה ואי תנא האיש קונה הוה אמינא אף בעל כרחה **לכך תנא נקנית שיש במשמע מדעתה או אפילו בעל כרחה ותפשת מרובה לא תפשת ואין לך בה אלא מדעתה**, והא דלא קתני מקנה את עצמה משום דלאו לישנא מעליא הוא ותלקח אשה לאיש משמע, לאו אורחיה דתנא למיתני הכי, ואי תימא והאיש מקדש משמע בעל כרחה, לא קשיא דכיון דגלי תנא הכא לא אתא למטעי התם ולמימר מקדש אף בעל כרחה משמע שהרי שנה התנא במשמעו שלא יהא במשמעו בע"כ, ואחרים אמרו **כיון דתנא מקדש מדעתה משמע ולא בע"כ שאין אדם מקדיש דבר שאינו שלו, ולי נראה דמדקתני האשה ולא קתני האיש משמע שאין קנין זה תלוי באיש אלא תלוי נמי בה, ואם היתה נקנית בעל כרחה ולרצונו האיש קונה הוא, מה שאין כן ביבמה דלא מיתני ליה האיש קונה דלא בעינן דעתו אלא נקנית ממילא שלא מדעת שניהם.**

דברים שיעילים בעל כרחה - יבום

תלמוד בבלי מסכת יבמות דף יט עמוד ב

דתניא: העושה מאמר ביבמתו שלא מדעתה, ר' אומר: קנה וחכ"א: לא קנה. מ"ט דר' גמר מביאה דיבמה, מה ביאה דיבמה בעל כרחה, אף קדושין דיבמה בעל כרחה. ורבנן? גמרי מקדושין דעלמא, מה קדושין דעלמא מדעתה, אף קדושין דיבמה מדעתה. במאי קמיפלגי? מר סבר: מילי דיבמה ממילי דיבמה הוה ליה למילף, ומר סבר: מילי דקדושין ממילי דקדושין הוה ליה למילף.

רש"י מסכת יבמות דף יט עמוד ב

אלא בעל כרחה - וקמ"ל דמאמר בע"כ ואפילו למקצת לא קני ושניה יבומי נמי מייבמה.
ביאה דיבמה - אמרי' בפ"ק /יבמות/ (דף ח:) ויבמה בעל כרחה דאם בא עליה אפי' באונס קנאה.
קדושין דעלמא - והלכה והיתה לאיש אחר (דברים כד) מדעתה משמע.

דברים שיעילים בעל כרחיה - גירושין

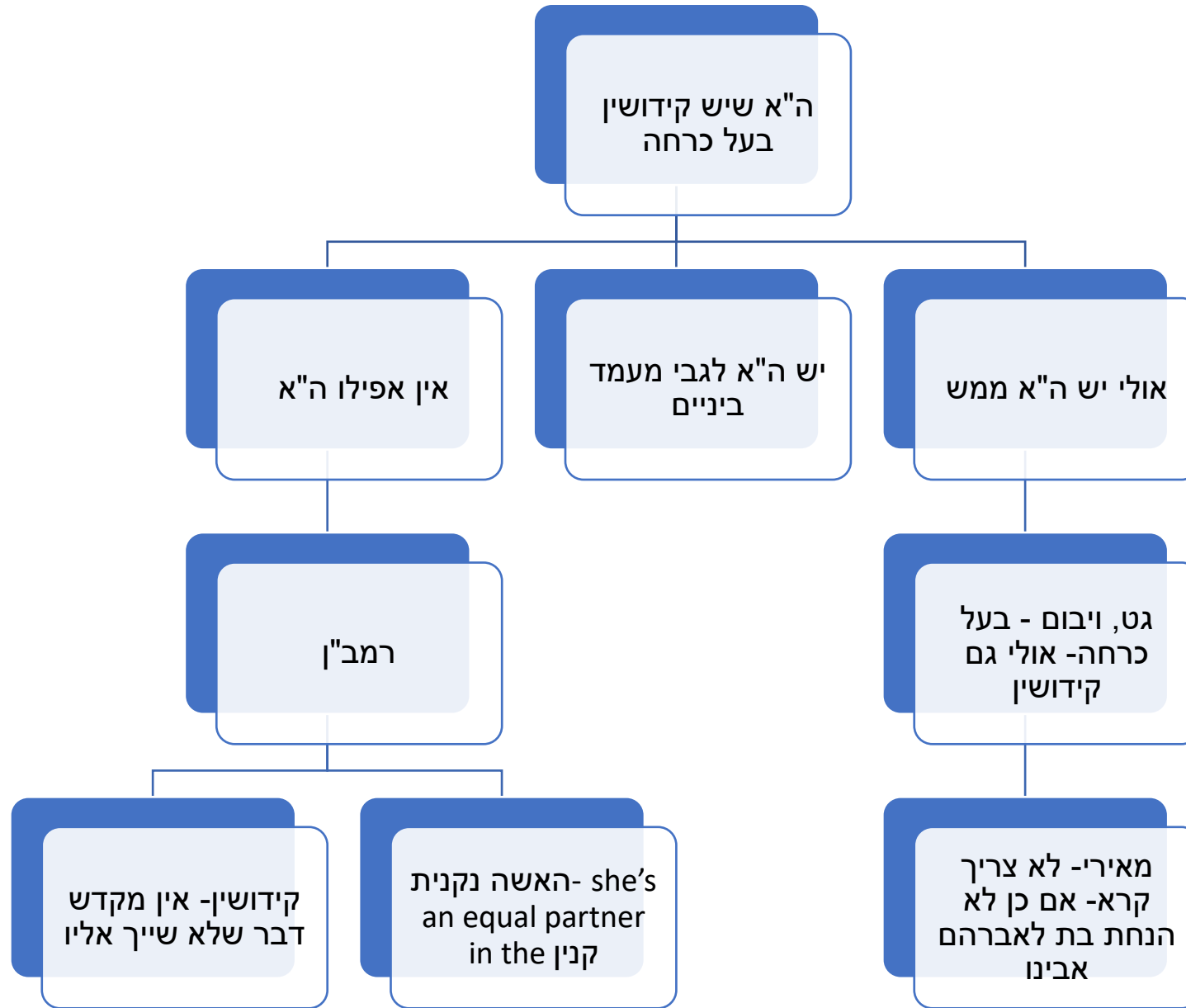
תלמוד בבלי מסכת קידושין דף מא עמוד א
שליחות מנלן? דתניא: ושלח - מלמד שהוא עושה שליח, ושלחה - מלמד שהיא עושה שליח, ושלח ושלחה - מלמד
שהשליח עושה שליח. אשכחן בגירושין, בקידושין מנלן? וכ"ת דיליף מגירושין, מה לגירושין שכן ישנן בעל כרחיה! אמר
קרא: ויצאה והיתה, מקיש הויה ליציאה, מה יציאה משוי שליח, אף הויה נמי משוי שליח.

רש"י מסכת קידושין דף מא עמוד א
ושלח - בגירושין כתיב ושלחה מביתו ומדלא כתב וגירשה ללמדינו בא שהאיש עושה שליח להוליך גט לאשתו.
מלמד שהאשה עושה שליח - לקבל גיטה קרי ביה ושלחה לא מפיק ה"א.
ושלח ושלחה - שני פעמים נאמר בענין.
שכן ישנן בעל כרחיה - הלכך איתנהו נמי על ידי שליחות.

מאירי – אם כן לא הנחת בת לאברהם אבינו

בית הבחירה למאירי מסכת קידושין דף ב עמוד א

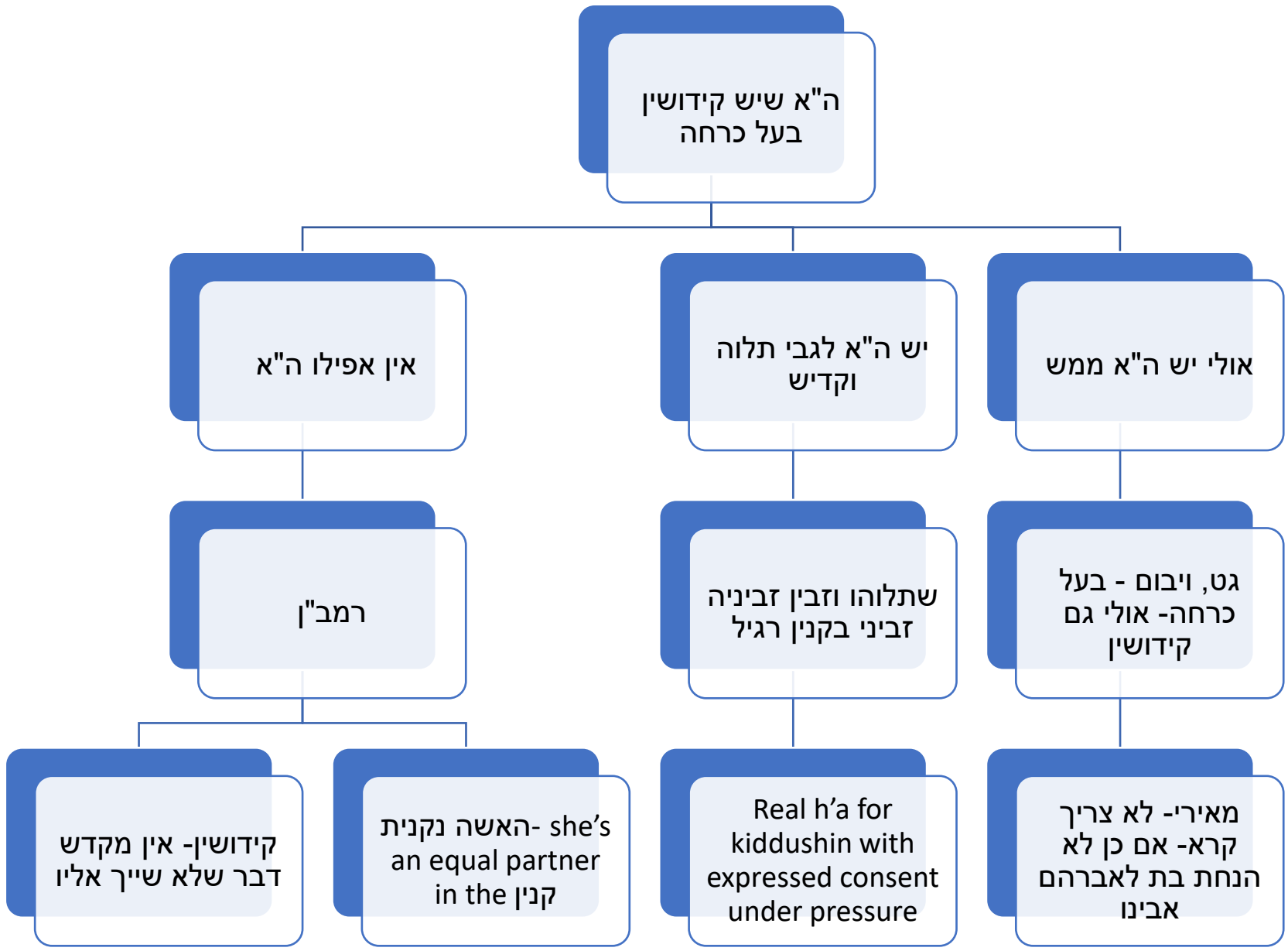
אבל מה שיצא לנו ממנה לענין פסק הוא שהאשה אינה מתקדשת בעל כרחה ואף על פי שאין לשון המקרא מוכיח כן להדיא שהרי כי יקח אף על כרחה משמע וכן ובעלה וכל שכן שהשטר בקדושין יוצא לנו מהיקש של גט וכבר ידעת שהאשה מתגרשת בעל כרחה **מכל מקום אין זה צריך קרא שאם כן לא הנחת בת לאברהם אבינו** והרי אף בשאר **דברים אין שום מקח מתקיים באונס** וזהו שהוצרך ביבמה לומר ויבמה בעל כרחה וכן בגט ושלחה בעל כרחה הא אשה דעלמא אינה מתקדשת בעל כרחה

רשב"א – תלוה וקדיש האם קידושיה קידושין

חידושי הרשב"א מסכת קידושין דף ב עמוד ב

ויש מי שהקשה אפילו תניא האיש קונה היכי הוה ס"ד דנקנית בע"כ דהיכי מצינו מקנה בע"כ, ואישתמיטתיה תלוה וזבין זביני' זביני' ותלוה וקדיש קדושיה דאגב אונסא דזוזי גמרה ומקניא נפשה כאמימר דאית ליה הכין בפרק חזקת (ב"ב מ"ח ב') והכא לאו בעל כרחה לגמרי קאמר אלא כה"ג, וקי"ל כרב אשי דאמר התם באשה אינה מקודשת **דהוא עשה שלא כהוגן עשו לו שלא כהוגן**, ודוקיא דהכא כרב אשי אתיא, ואמימר מתרץ לה כתירוצא קמא משום דתנא סיפא בדידה כנ"ל, והאיש שאנסוהו לקדש כתב הרמב"ם ז"ל קדושיו קדושין, והרב בעל העיטור כתב שאין קדושיו קדושין דתלוה וזבין אמרו תלוה וקני לא אמרו ונראין דברי הרמב"ם דאי אגב אונסי' גמר וזבין כל שכן דגמר וקני.

Kiddushin under Duress

רשב"א – תלוה וקדיש

חידושי הרשב"א מסכת קידושין דף ב עמוד ב
ויש מי שהקשה אפילו תניא האיש קונה היכי הוה ס"ד דנקנית בע"כ דהיכי מצינו מקנה בע"כ, ואישתמיטתיה תלוה
וזבין זביני' זביני' ותלוה וקדיש קדושיה דאגב אונסא דזוזי גמרה ומקניא נפשה כאמימר דאית ליה הכין בפרק
חזקת (ב"ב מ"ח ב') והכא לאו בעל כרחה לגמרי קאמר אלא כה"ג, וקי"ל כרב אשי דאמר התם באשה אינה מקודשת
דהוא עשה שלא כהוגן עשו לו שלא כהוגן, ודוקיא דהכא כרב אשי אתיא, ואמימר מתרץ לה כתירוצא קמא משום דתנא
סיפא בדידה כנ"ל, והאיש שאנסוהו לקדש כתב הרמב"ם ז"ל קדושיו קדושין, והרב בעל העיטור כתב שאין קדושיו קדושין
דתלוה וזבין אמרו תלוה וקני לא אמרו ונראין דברי הרמב"ם דאי אגב אונסי' גמר וזבין כל שכן דגמר וקני.

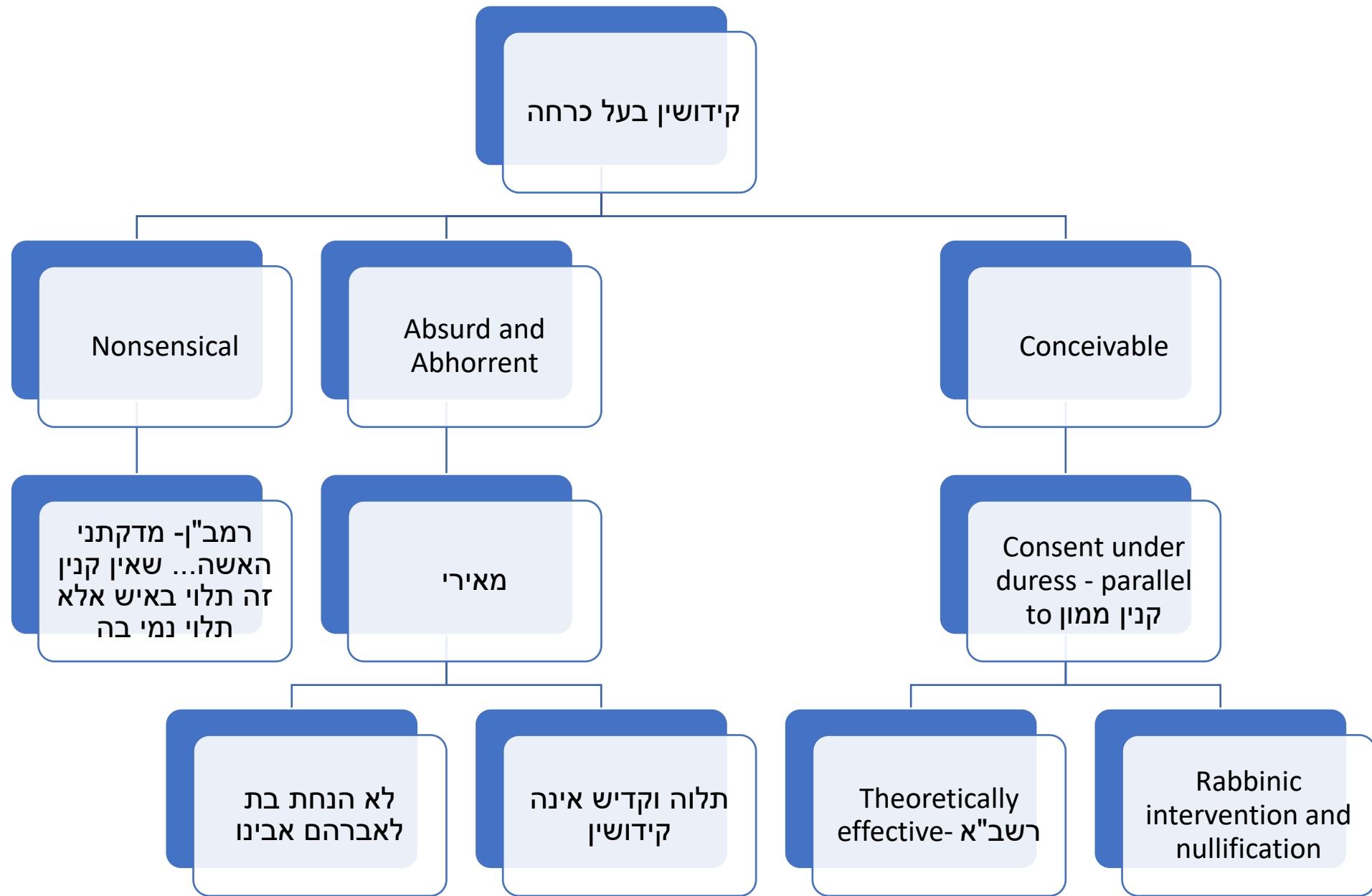
תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף מז עמוד ב
אמר רב הונא: תליוהו וזבין - זביניה זביני; מ"ט? כל דמזבין איניש, אי לאו דאניס לא הוה מזבין, ואפילו הכי זביניה זביני.
ודילמא שאני אונסא דנפשיה מאונסא דאחריני! אלא כדתניא: {מח.} יקריב אותו - מלמד שכופין אותו, יכול בעל כרחו?
תלמוד לומר: לרצונו, הא כיצד? כופין אותו עד שיאמר רוצה אני. ודלמא שאני התם, דניחא ליה דתיהוי ליה כפרה! ואלא
מסיפא: וכן אתה אומר בגיטי נשים, כופין אותו עד שיאמר רוצה אני. ודלמא שאני התם, דמצוה לשמוע דברי חכמים! אלא
סברא הוא, אגב אונסיה גמר ומקנה.

תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף מח עמוד ב
ואמר אמימר: תליוה וקדיש - קדושיו קדושין. מר בר רב אשי אמר: באשה ודאי קדושין לא הוו, הוא עשה שלא כהוגן,
לפיכך עשו עמו שלא כהוגן ואפקעינהו רבנן לקידושיה מיניה. אמר ליה רבינא לרב אשי: תינח דקדיש בכספא, קדיש
בביאה מאי איכא למימר? אמר ליה: שויה רבנן לבעילתו בעילת זנות.

מאירי- תלוה וקדיש- אין קידושין כלל

בית הבחירה למאירי מסכת קידושין דף ב עמוד א

אבל מה שיצא לנו ממנה לענין פסק הוא שהאשה אינה מתקדשת בעל כרחה ואף על פי שאין לשון המקרא מוכיח כן להדיא שהרי כי יקח אף על כרחה משמע וכן ובעלה וכל שכן שהשטר בקדושין יוצא לנו מהיקש של גט וכבר ידעת שהאשה מתגרשת בעל כרחה מכל מקום אין זה צריך קרא שאם כן לא הנחת בת לאברהם אבינו והרי אף בשאר דברים אין שום מקח מתקיים באונס וזהו שהוצרך ביבמה לומר ויבמה בעל כרחה וכן בגט ושלחה בעל כרחה הא אשה דעלמא אינה מתקדשת בעל כרחה ולא סוף דבר שאנסוה בשעת קבלת קדושין ר"ל שבשעת קבלת הקדושין היא אומרת איני מקבלתם אלא באונס או שנתנו לה שלא בידיעה ושלא היה מדבר עמה על עסקי קדושיה ואחר כך אמר לשם קדושין נתתי אלא אפילו אמרה רוצה אני כל שנתברר שאנסוה עד שאמרה רוצה אני אינה מקדשת אחר שלא אמרה רוצה אני אלא מתוך האונס וראיה ברורה לזה שהרי מה שאמרו בפרק חזקת הבתים מ"ז ב' אמר רב הונא תלוה וזבין זביניה זביני כשאמר רוצה אני הוא שהרי הביאוה מדתניא יקריב אותו יכול על כרחו ת"ל לרצונו הא כיצד כופין אותו עד שיאמר רוצה אני ועל כיוצא בה היו אומרים בתלו את האשה וקדשוה שקדושיה קדושין ואעפ"כ אמרו שם אמר רב אשי הלכתא תלוה וזבין זביניה זביני אבל תלוה לאתתא וקדיש לאו קדושיה קדושין הוא שעשה שלא כהוגן ועשו לו שלא כהוגן ואפקעינהו רבנן לקדושיה אם בקדושי כסף שעשאום הפקר ואם בקדושי ביאה שויה רבנן לבעילתו בעילת זנות:

רמב"ם-

רמב"ם הלכות אישות פרק ד הלכה א

אין האשה מתקדשת אלא לרצונה והמקדש אשה בעל כרחה אינה מקודשת, אבל האיש שאנסוהו עד שקידש בעל כרחו הרי זו מקודשת, ויש לאיש לקדש נשים רבות כאחת והוא שיהיה בכסף אם קידש בכסף פרוטה לכל אחת ואחת, ויש לאחת מהן או לאחר לקבל הקידושין על ידי כולן מדעתן. +/השגת הראב"ד/ אבל האיש שאנסוהו עד שקידש בעל כרחו הרי זו מקודשת. א"א והוא שיאמר רוצה אני. +

רמב"ם - קידושין בעל כרחה:

קידושין בעל כרחה

Inconceivable

רמב"ם- אין האשה מתקדשת אלא לרצונה והמקדש אשה בעל כרחה אינה מקודשת

בהגדרה תלוה וקדיש אינה קידושין

Nonsensical

רמב"ן- מדקתני האשה... שאין קנין זה תלוי באיש אלא תלוי נמי בה

Absurd and Abhorrent

מאירי

לא הנחת בת לאברהם אבינו

תלוה וקדיש אינה קידושין

Conceivable

Consent under duress - parallel to קנין ממון

Theoretically effective- רשב"א

Rabbinic intervention and nullification